

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського
Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол №1 від «27» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«КРИМІНАЛІСТИКА»

Галузь знань – 08 – Право
Спеціальність – 081 – Право
Освітній ступінь – бакалавр
Форма навчання – денна/заочна
Форма підсумкового контролю – екзамен

2024 – 2025 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології
(назва кафедри)

Протокол № 1 від 27 серпня 2024 року

Розробники: к.ю.н., ст. викладач кафедри права, філософії та політології
Грищенко О.П.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Криміналістика» є опанування теоретичних знань та здобуття уміння, навичок, які необхідні у практичній діяльності при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Дисципліна «Криміналістика» є дисципліною обов'язковою складовою навчального плану, циклу дисциплін професійної підготовки, яка сприяє підготовці фахівців з права. Студенти отримують теоретичні знання, практичні навички і уміння у сфері криміналістики щодо предмету, методу, системи і принципів криміналістики; нині чинного законодавства України. Навчальна дисципліна «Криміналістика» призначена для студентів ЗВО, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Завданнями вивчення дисципліни «Криміналістика» є ознайомлення їх із поняттям, системою криміналістики, а також засвоєння та оволодіння студентами необхідних теоретичних засад дисципліни: тактичних прийомів та організаційних форм проведення окремих слідчих дій та їх належної фіксації, методів планування та організацію розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, техніко-криміналістичних засобів, способів та методів, які застосовуються при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин:	90	90
- лекції	22	10
- практичні / семінарські	14	4
- лабораторні		
- індивідуальні завдання		
- самостійна робота студента	54	76

Статус навчальної дисципліни _____ **нормативна** _____
(нормативна / вільного вибору)

Передумови для вивчення дисципліни. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення дисципліни передбачається формування у студентів наступних *компетентностей*:

Шифр згідно ОПП	Компетентності

ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу.
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 6	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 9	Здатність працювати в команді.
ЗК 10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК 11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК16.	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
СК 3	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 7	Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
СК 8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК 13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК 14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
СК 15	Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню таких **програмних результатів навчання:**

Програмні результати навчання:	
ПРН 1	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН 3	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ПРН 4	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
ПРН 5	Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
ПРН 6	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН 8	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
ПРН 12	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
ПРН 14	Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.
ПРН 15	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
ПРН 16	Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності.
ПРН 20	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
ПРН 21	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- предмет, систему, завдання і методи криміналістики;
- положення криміналістичної тактики;
- галузі криміналістичної техніки – трасологію (дактилоскопію, як підгалузь трасології), поняття сліду та механізму слідоутворення, балістику, почеркознавство, технічне дослідження документів, габітологію, судову фотографію та відеозйомку, криміналістичну реєстрацію;
- методику розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

вміти:

- виявляти, оглядати, фіксувати і вилучати різні сліди кримінальних правопорушень та правопорушника, речові докази, описувати їх в протоколі

слідчих (розшукових) дій і ефективно використовувати в розкритті, розслідуванні та запобіганні кримінальних правопорушень;

– виокремлювати актуальні проблеми криміналістики та знаходження шляхів їх подолань;

– визначати ознаки підробки документів, застосовувати ознаки почерку і письмової мови для встановлення особи автора документу;

– застосовувати техніко-криміналістичні засоби та прийоми виявлення, вилучення та фіксації слідів кримінального правопорушення та правопорушника, запобігання кримінального правопорушення, фіксації ходу і результатів слідчих (розшукових) дій;

– набуті теоретичні знання виважено застосовувати на практиці.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
м	р	.	.	с	р	.	.	с	р	.	.	с
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи криміналістики												
Тема 1. Предмет, система, задачі криміналістики	10	2	2			6	10	1	-			9
Тема 2. Криміналістична ідентифікація та діагностика	10	2	2			6	10	1	-			9
Тема 3. Загальні положення та структура криміналістичної техніки	10	2	-			8	10	1	-			9
Разом за змістовим модулем 1	30	6	4			20	30	3	-			27
Змістовий модуль 2. Криміналістична техніка												
Тема 4. Техніко-криміналістичне дослідження документів	12	2	2			8	12	1	1			10
Тема 5. Криміналістична трасологія.	13	3	2			8	13	1	1			11

Криміналістична дактилоскопія												
Тема 6. Криміналістична (судова) балістика	11	3	2			6	11	1	-			10
Разом за змістовим модулем 2	36	8	6			22	36	3	2			31
Змістовий модуль 3. Криміналістична тактика. Криміналістична методика												
Тема 7. Загальні положення криміналістичної тактики. Криміналістична тактика слідчого огляду місця події, обшуку, виїмки	12	4	2			6	12	2	1			9
Тема 8. Загальні положення криміналістичної методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Криміналістична методика розслідування крадіжок, грабежів та розбійних нападів	12	4	2			6	12	2	1			9
Разом за змістовим модулем 3	24	8	4			12	24	4	2			18
Усього годин	90	22	14			54	90	10	4			76

Форми та методи контролю навчальних досягнень

Поточний контроль: виконання тестових завдань, самостійні роботи, реферативні доповіді, публічні виступи перед аудиторією, самостійні і модульні контрольні роботи.

Підсумковий контроль: іспит.

Розподіл балів за темами:

для екзамену

Поточне оцінювання та самостійна робота			Підсумковий екзамен			Сума			
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
Бали	9	9	9	9	9	10	10	10	
25									100

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на лекції (до 5 балів);

б) відповідь на практичному занятті (до 3 балів)

в) самостійна робота (до 32 балів)

- ведення конспекту практичного заняття (до 2 балів)

- міні-дослідження (або реферат) - до 20 балів

Робота на лекції оцінюється за наступними критеріями: відвідування лекційних занять; повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій. Наявність усіх компонентів роботи на лекції та присутність студента на лекційних заняттях може бути оцінена до 5 балів; неохайне оформлення конспекту лекцій, неповне відображення лекційного матеріалу у конспекті, часткова відсутність студента на лекційних заняттях – від 1 до 3 балів.

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

3 бали – студент у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні практичних завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання. Практичне завдання виконане повністю відповідно до встановлених вимог.

2 бали – студент вільно володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні практичних завдань, аргументація на достатньому рівні. Практичне завдання виконане частково та має несуттєві помилки.

1 бал – студент загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні практичних завдань на низькому рівні. Практичне завдання виконане поверхово без урахування встановлених вимог.

Самостійна робота з курсу «Криміналістика» включає ведення конспекту практичного заняття, виконання письмових завдань та написання реферату.

Самостійна робота оцінюється до 20 балів (залежно від модуля).

Ведення конспекту практичного заняття оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність теоретичного матеріалу (рукописний варіант) практичного заняття;
- виконання тестів і практичних завдань відповідно до теми практичного заняття.

Наявність всіх компонентів конспекту практичного заняття може бути оцінено до 2 балів.

Студент за власним бажанням може обрати один з двох варіантів: а) **письмові відповіді** (або міні-дослідження) на питання самостійної роботи; б) **написання реферату** з модулю. Завдання самостійної роботи та теми рефератів по кожному модулю визначаються викладачем.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (до 10 джерел). Допускається використання матеріалів інтернет-ресурсів (не більше 3-ох позицій) з обов'язковим включенням їх точної адреси до списку літератури.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020

(<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Індивідуальні завдання

Студенти виконують реферативні завдання або міні-дослідження з обраної проблематики за погодженням із викладачем.

Теми рефератів:

1. Криміналістика в системі наукових знань.
2. Ідентифікація людини за ознаками зовнішності.
3. Наукові засади криміналістичного дослідження ознак зовнішності людини.
4. Методи отримання інформації щодо зовнішності людини.
5. Криміналістична ідентифікація, її сутність та практичне використання в розслідуванні кримінальних правопорушень.
6. Історія розвитку криміналістики та криміналістичних закладів в Україні.
7. Методи криміналістики.
8. Види підробок документів.
9. Криміналістичне почеркознавство й авторознавство.
10. Криміналістична фотографія, відео- та звукозапис.
11. Криміналістична габітологія.
12. Криміналістична одорологія.
13. Криміналістичне дослідження зброї, вибухових речовин, пристроїв та слідів їх застосування.

14. Предмет, задачі і система трасології.
15. Принципи криміналістичної методики.
16. Порядок проведення очної ставки.
17. Тактика допиту та очної ставки.
18. Фіксація результатів огляду місця події.
19. Основи підготовки, призначення та проведення судових експертиз.
20. Тактика проведення слідчого експерименту та особливості перевірки показань на місці.
21. Тактика освідування.
22. Тактика слідчого експерименту.

Перелік питань до іспиту:

1. Поняття, предмет та завдання криміналістики.
2. Система криміналістики.
3. Методи криміналістики.
4. Поняття та класифікація ознак зовнішності людини.
5. Опис зовнішності людини за методом словесного портрета.
6. Загальна характеристика способів, методів та засобів фіксації ознак зовнішності людини.
7. Види ідентифікації людини за ознаками зовнішності та фактори, що впливають на об'єктивність сприйняття та зміну ознак зовнішності людини.
8. Криміналістична тактика: поняття, система та завдання.
9. Засоби криміналістичної тактики.
10. Класифікація тактичних прийомів та критерії їх допустимості.
11. Слідчі (розшукові) дії: поняття, структура та класифікація.
12. Поняття, види огляду.
13. Загальна тактика проведення огляду.
14. Тактика освідування.
15. Поняття, завдання обшуку.
16. Фіксація ходу і результатів обшуку.
17. Поняття та види затримання.
18. Тактичні прийоми проведення затримання.
19. Поняття, завдання та етапи слідчого експерименту.
20. Тактика слідчого експерименту.
21. Поняття, система, завдання криміналістичної техніки і загальна характеристика її галузей.
22. Принципи використання техніко-криміналістичних засобів і методів.
23. Механізм утворення слідів та їх класифікація.
24. Предмет, система і завдання трасології.
25. Дактилоскопія.
26. Сліди ніг і взуття людини.

27. Види і механізм утворення слідів транспортних засобів. Використання таких слідів для визначення типу і моделі транспортного засобу.
28. Види і механізм утворення слідів зламу та інструментів.
29. Поняття, значення, система, об'єкти і завдання криміналістичної фотографії. Фотозйомка при проведенні слідчих (розшукових) дій.
30. Використання відеозапису при проведенні слідчих (розшукових) дій.
31. Поняття і класифікація документів.
32. Завдання криміналістичного дослідження документів.
33. Види підробки документів та способи їх виявлення.
34. Криміналістичне дослідження почерку.
35. Криміналістичне авторознавство.
36. Предмет судової балістики та об'єкти балістичних досліджень.
37. Огляд вогнепальної зброї та криміналістичне дослідження слідів пострілу.
38. Поняття та класифікація холодної зброї.
39. Поняття криміналістичної методики, її система, завдання, принципи та місце в криміналістичній науці.
40. Поняття, правові та організаційні основи розкриття кримінальних правопорушень по «гарячих слідах».
41. Суб'єкти розкриття кримінального правопорушення по «гарячих слідах».
42. Планування й проведення окремих слідчих (розшукових) дій та інших заходів, спрямованих на швидке розкриття кримінального правопорушення.
43. Поняття, властивості та класифікація слідів запаху.
44. Використання одорологічної інформації під час розслідування кримінальних правопорушень
45. Поняття і значення кримінальної реєстрації.
46. Систематизація та класифікація криміналістичних обліків.
47. Систематизація та класифікація оперативних обліків.
48. Поняття й види криміналістичних версій. Їх побудова, аналіз та перевірка.
49. Поняття, принципи планування розслідування кримінальних правопорушень. Форми, види та зміст планів.
50. Поняття та зміст криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень.
51. Криміналістична характеристика вбивств.
52. Початковий етап розслідування вбивств.
53. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування вбивств.
54. Криміналістична характеристика зґвалтувань.
55. Початковий етап розслідування зґвалтувань.
56. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування зґвалтувань.

57. Криміналістична характеристика крадіжок.
58. Початковий етап розслідування крадіжок.
59. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування крадіжок.
60. Криміналістична характеристика грабежів та розбоїв.
61. Початковий етап розслідування грабежів та розбоїв.
62. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування грабежів та розбоїв.

Матеріально-технічне забезпечення

Для організації освітнього процесу використовується комп'ютерна техніка, мультимедійні проектори та методичні матеріали.

Підручники та посібники.

Базові конспекти лекцій.

Лекції на електронних носіях.

Матеріали для самостійного вивчення на електронних носіях.

Вивчення дисципліни студентами передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси – опубліковану літературу (нормативні документи, підручники, Навчальні посібники, наукові періодичні та монографічні видання, словники, довідники тощо), методичну літературу та Інтернет-джерела навчальна платформа Moodle.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основна

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Редакція від 25.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Редакція від 08.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Редакція від 25.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF#Text>
6. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Редакція від 08.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Про оперативно-розшукову діяльність: закон України від 18.02.1992 р. № 2135 –XII. Редакція від 24.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
8. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Редакція від 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

9. Інструкція про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України: Затверджено наказом МВС України від 31.05.2013 р. № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1309-13#Text>

10. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи : Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. №6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95#Text>

11. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. Редакція від 20.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

Допоміжна література

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2018. Т. 20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. 952 с.

2. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 504 с.

3. Криміналістика: підручник / В. В. Тіщенко та ін.; за ред. В. В. Тіщенко. Одеса: Гельветика, 2017. 556 с.

4. Криміналістика: підручник: у 2 т. / Харків: Право, 2019. Т. 1. / за ред. В. Ю. Шепітька. 456 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua>

3. Офіційний портал Судової влади України. URL: <https://court.gov.ua/>